

ВСЕУКРАЇНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ «СУЧАСНИЙ МУЗЕЙ. НАУКОВА Й ЕКСПОЗИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ»: ТЕРІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

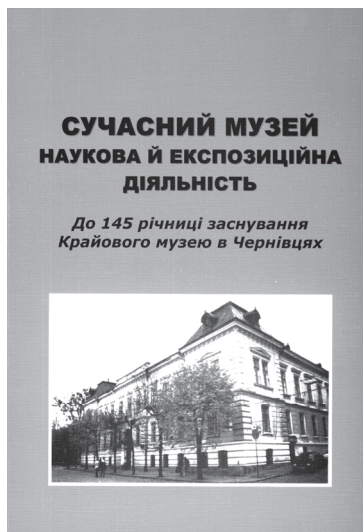
Ігор Скільський¹, Назар Смірнов¹, Людмила Мелешук²

¹ Чернівецький краєзнавчий музей; ² Чернівецький національний університет (Чернівці, Україна)

Адреса для зв'язку: І. Скільський; Чернівецький краєзнавчий музей; вул. Кобилянської, 28,
Чернівці, 58002 Україна; e-mail: skilskyiv@ukr.net

Таку тематичну спрямованість мала наукова конференція, присвячена 145-й річниці заснування Крайового музею в Чернівцях. Його було відкрито у травні 1863 р. з ініціативи археологічної комісії на добровільні пожертвування громадян. Він займав невелике приміщення в центральній частині міста. За час свого існування у зв'язку з відсутністю коштів Крайовий музей кілька разів на нетривалий час припиняв свою діяльність. Лише з 1946 р. спочатку в колишній резиденції буковинських митрополитів (зараз тут знаходиться ректорат і кілька факультетів Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича), а згодом у будинку № 28 по вул. О. Кобилянської, цей науковий і культурно-просвітницький заклад став функціонувати постійно.

Конференція проходила 15 травня 2008 р. Після пленарного засідання, яке відкрила вступною доповіддю директор Чернівецького краєзнавчого музею (ЧКМ) О. П. Затуловська, робота тривала у трьох секціях: «Природознавчі дослідження в музеях», «Музей як науковий та освітній центр» та «Історичне й етнографічне краєзнавство». За результатами роботи цього наукового зібрання опубліковано збірник матеріалів¹ (зацікавлені спеціалісти можуть отримати безкоштовно його електронний варіант (у pdf-форматі), надіславши замовлення за однією з адрес: skilsky@rambler.ru або nazarsm@rambler.ru).



Обкладинка цитованого видання

У зазначеному виданні вміщено 6 статей власне теріологічного спрямування: «Види-двійники і морфологічно близькі види ссавців у колекціях зоологічних музеїв: головні підсумки та перспективи досліджень» (с. 25–34; автор І. Загороднюк), «Ссавці південно-східної частини Буковинського Передкарпаття: сучасний стан фауни, раритетні види, перспективи використання та заходи збереження» (с. 52–67; І. В. Скільський, Л. І. Мелешук, М. В. Ташук), «Сучасний стан популяцій білозубого сліпака в Чернівецькій області» (с. 73–79; М. В. Ташук, І. В. Скільський, Л. І. Мелешук), «Сліпушок звичайний (*Ellobius talpinus*) — релікт фауни України та його представленість у колекціях зоологічних музеїв» (с. 79–82; М. А. Коробченко), «Коллекция млекопитающих Александра Кондратенко в Зоомузее Луганского национального университета» (с. 144–145; С. Заика) та «Морфологічна та кольорова мінливість вивірки звичайної за даними колекційних зборів» (с. 156–158; Ю. Зізда). Крім того, в публікації «До розроблення науково-дослідної програми (ботанічна й зоологічна частини)

¹Сучасний музей. Наукова й експозиційна діяльність. Матеріали наукової конференції, присвяченої 145-й річниці заснування Крайового музею в Чернівцях (15 травня 2008 р.) / Ред. О. П. Затуловська, І. А. Піддубний, І. В. Скільський. — Чернівці: ДрукАрт, 2008. — 296 с.

для розбудови та моніторингу екологічної мережі в Чернівецькій області» (с. 134–144; І. І. Чорней, В. В. Буджак, І. В. Скільський) представлено перелік 38 раритетних видів ссавців, які потребують першочергових заходів охорони на регіональному рівні.

На закінчення — кілька слів про теріологічну колекцію ЧКМ. Її створення та становлення має більш, ніж столітню історію. Хоча найактивніше поповнення експонатами відбувалося протягом другої половини ХХ ст. Основних зусиль до формування цієї збірки доклали В. О. Голубев, М. В. Карабута, Л. Г. Хролінський та деякі інші колишні й теперішні співробітники музею. Загалом, колекція ссавців ЧКМ на даний час налічує 66 одиниць зберігання (опудала, тушки, роги, черепи, гнізда тощо; тут не враховані палеонтологічні матеріали). Вони репрезентують 30 видів із 27 родів, 17 родин і 7 рядів (у наведеному нижче списку позначені однією зірочкою) або 36,6 % від загального складу теріофауни Чернівецької області.

У ЧКМ наявні також опудала ссавців, здобутих на Буковині (деякі збереглися ще з часів існування Крайового музею), але для них на жаль відсутні дані про дати і місця здобуття (такі види нижче позначені двома зірочками).

Попередній список рецентних видів ссавців Чернівецької області¹ та їх представленість у колекції ЧКМ

Ряд ЗАЙЦЕПОДІБНІ (Leporiformes)

Родина Зайцеві (Leporidae): криль дикий (*Oryctolagus cuniculus* (Linnaeus, 1758)) (відомі лише очевидно невдалі спроби акліматизації), заєць сірий (*Lepus europaeus* Pallas, 1778)*.

Ряд МИШОПОДІБНІ (Muriformes)

Родина Нутрієві (Myocastoridae): нутрія болотяна (*Myocastor coypus* (Molina, 1782)) (напів-вільне утримання, можливе існування тимчасових природних популяцій протягом теплого періоду року). **Родина Вивіркові (Sciuridae):** вивірка звичайна (*Sciurus vulgaris* Linnaeus, 1758)*, ховрах європейський (*Spermophilus citellus* (Linnaeus, 1766))* (очевидно зниклий вид), ховрах подільський (*S. odessanus* Nordmann, 1842)* (очевидно зниклий вид). **Родина Вовчкови (Gliridae):** вовчок сірий (*Glis glis* (Linnaeus, 1766))* , ліскулька руда (*Muscardinus avellanarius* (Linnaeus, 1758))* , соня лісова (*Dryomys nitedula* (Pallas, 1778)), жолудниця європейська (*Eliomys quercinus* (Linnaeus, 1766)) (очевидно зниклий вид). **Родина Боброві (Castoridae):** бобер європейський (*Castor fiber* Linnaeus, 1758) (зниклий вид). **Родина Мишівкові (Sminthidae):** мишівка лісова (*Sicista betulina* (Pallas, 1779)), мишівка південна (*S. loriger* (Nathusius, 1840)) (очевидно зниклий вид). **Родина Сліпаків (Spalacidae):** сліпак білозубий (*Nannospalax leucodon* (Nordmann, 1840)), сліпак буковинський (*Spalax graecus* Nehring, 1898)*. **Родина Мишині (Muridae):** мишка лучна (*Micromys minutus* (Pallas, 1771)), миша польова (*Apodemus agrarius* (Pallas, 1771)), мишак жовтогрудий (*Sylvaemus tauricus* (Pallas, 1811)), мишак лісовий (*S. sylvaticus* (Linnaeus, 1758))* , миша хатня (*Mus musculus* Linnaeus, 1758)* , миша курганцева (*M. spicilegus* Petenyi, 1882), пацюк мандрівний (*Rattus norvegicus* (Berkenhout, 1769))* . **Родина Хом'якові (Cricetidae):** хом'ячок сірий (*Cricetulus migratorius* (Pallas, 1773)) (очевидно зниклий вид), хом'як звичайний (*Cricetus cricetus* (Linnaeus, 1758))* . **Родина Норицеві (Arvicolidae):** ондатра звичайна (*Ondatra zibethicus* (Linnaeus, 1766))* , нориця руда (*Myodes glareolus* (Schreber, 1780)), нориця водяна (*Arvicola amphibius* (Linnaeus, 1758)), нориця гірська (*A. scherman* (Shaw, 1801)), нориця підземна (*Terricola subterraneus* (Selys-Longchamps, 1836)), полівка звичайна (*Microtus arvalis* (Pallas, 1779))* , полівка північна (*M. agrestis* (Linnaeus, 1761))* .

¹ Наведений список складено І. В. Загороднюком, І. В. Скільським і Н. А. Смірновим на основі опрацювання кількох сотень літературних джерел, музейних колекцій, особистих неопублікованих повідомлень колег-теріологів і любителів природи (лісівники, вчителі шкіл й інші), а також за результатами проведення власних польових досліджень протягом останніх десятиліть. Ґрунтовний аналіз сучасного стану та шляхів формування теріофауни Буковини буде представлено нами у вже підготовленій до друку спеціальній статті.



Сарна європейська в ур. Кам'яна (грудень 1969 р., окол. с. Кам'яна, Сторожинецький р-н, Чернівецька обл.). Фото з колишньої експозиції Чернівецького краєзнавчого музею (автор В. О. Голубев).

Ряд ЇЖАКОПОДІБНІ (Erinaceiformes)

Родина Їжаків (Erinaceidae): їжак білочеревий (*Erinaceus roumanicus* Barrett-Hamilton, 1900)*.

Ряд МІДИЦЕПОДІБНІ (Soriciformes)

Родина Кротів (Talpidae): кріт європейський (*Talpa europaea* Linnaeus, 1758)*. **Родина Мідицеві (Soricidae):** білозубка мала (*Crocidura suaveolens* (Pallas, 1811))*; білозубка білочерева (*C. leucodon* (Hermann, 1780)), рясоніжка велика (*Neomys fodiens* (Pennant, 1771)), рясоніжка мала (*N. anomalus* Cabera, 1907), мідія альпійська (*Sorex alpinus* Schinz, 1837), мідія мала (*S. minutus* Linnaeus, 1766), мідія звичайна (*S. araneus* Linnaeus, 1758)*.

Ряд ЛИЛИКОПОДІБНІ (Vespertilioniformes)

Родина Підковикові (Rhinolophidae): підковик малий (*Rhinolophus hipposideros* (Bechstein, 1800)), підковик великий (*R. ferrumequinum* (Schreber, 1774)). **Родина Лиликові (Vespertilionidae):** нічниця гостровуха (*Myotis blythii* (Tomes, 1857)), нічниця велика (*M. myotis* (Borkhausen, 1797))*; нічниця довговуха (*M. bechsteinii* (Kuhl, 1817)), нічниця в'їчаста (*M. nattereri* (Kuhl, 1817)), нічниця триколірна

(*M. emarginatus* (Geoffroy, 1806)), нічниця вусата (*M. mystacinus* (Kuhl, 1817)), нічниця ставкова (*M. dasycneme* (Boie, 1825)), нічниця водяна (*M. daubentonii* (Kuhl, 1817)), вухань звичайний (*Plecotus auritus* (Linnaeus, 1758))*; вухань австрійський (*P. austriacus* (Fischer, 1829)), широковух звичайний (*Barbastella barbastellus* (Schreber, 1774)), вечірниця руда (*Nyctalus noctula* (Schreber, 1774)), нетопир білосмугий (*Pipistrellus kuhlii* (Kuhl, 1817)), нетопир лісовий (*P. nathusii* (Keyserling et Blasius, 1839)), нетопир-карлик (*P. pipistrellus* (Schreber, 1774))*; лилик двоколірний (*Vespertilio murinus* (Linnaeus, 1758)), пергач пізній (*Eptesicus serotinus* (Schreber, 1774)), пергач північний (*E. nilssonii* (Keyserling et Blasius, 1839)).

Ряд ПСОПОДІБНІ (Caniformes)

Родина Псові (Canidae): єнот уссурійський (*Nyctereutes procyonoides* (Gray, 1834)**), вовк (*Canis lupus* Linnaeus, 1758), лис звичайний (*Vulpes vulpes* (Linnaeus, 1758))*; **Родина Ведмедів (Ursidae):** ведмідь бурий (*Ursus arctos* Linnaeus, 1758)**; **Родина Тхореві (Mustelidae):** горностай (*Mustela erminea* Linnaeus, 1758)*, ласиця (*M. nivalis* Linnaeus, 1766)*, тхір лісовий (*M. putorius* Linnaeus, 1758)**; тхір степовий (*M. eversmanni* Lesson, 1827) (очевидно зниклий вид), норка європейська (*M. lutreola* (Linnaeus, 1758)) (очевидно зниклий вид), норка американська (*M. vison* Schreber, 1777), куниця лісова (*Martes martes* (Linnaeus, 1758)), куниця кам'яна (*M. foina* (Erxleben, 1777)**), перегузня (*Vormela peregusna* (Güldenstäedt, 1770)) (зниклий вид), борсук (*Meles meles* (Linnaeus, 1758))*; видра річкова (*Lutra lutra* Linnaeus, 1758)*; **Родина Котові (Felidae):** кіт лісовий (*Felis silvestris* Schreber, 1777)*, рись (*Lynx lynx* (Linnaeus, 1758)).

Ряд ОЛЕНЕПОДІБНІ (Cerviformes)

Родина Кабанячі (Suidae): кабан (*Sus scrofa* (Linnaeus, 1758))*; **Родина Оленячі (Cervidae):** олень благородний (*Cervus elaphus* Linnaeus, 1758)*, сарна європейська (*Capreolus capreolus* (Linnaeus, 1758))*; лось (*Alces alces* (Linnaeus, 1758)). **Родина Бикові (Bovidae):** зубр (*Bison bonasus* (Linnaeus, 1758))* (раніше зниклий, а згодом реакліматизований вид).